

رفتارهای مخاطره آمیز در دانش آموزان پسر مقطع اول دبیرستان از نظر معلمان آنها

مجید بدریان^۱، مهسا شکور^۲، ماهرخ کشوری^۳، حمید بدریان^۴

خلاصه

زمینه و هدف: نوجوانان، قشر عظیمی از جمعیت کشور ما را تشکیل می دهند و به عنوان عامل پویایی و تداوم حیات اجتماعی در رشد نقش به سزایی را ایفا می کنند. از این رو شناخت و بررسی مشکلات و مسائل آنها سر لوحه کار پژوهشگران قرار گرفته است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه توصیفی- مقطعی، ۱۴۳ نفر از دانش آموزان پسر مقطع اول دبیرستان‌های شهر اصفهان مورد مطالعه قرار گرفتند. در این پژوهش از پرسشنامه بومی شده YRBS استفاده شد و به بررسی تاریخچه رفتاری، رفتارهای مخاطره آمیز، محیط خانواده و اقدامات اولیاء مدرسه بعد از بروز رفتار مخاطره آمیز از سوی دانش آموز پرداخته شد. تجزیه و تحلیل با استفاده از نرم افزار SPSS و شاخص‌های آمار توصیفی انجام گردید.

یافته‌ها: در ۶۸/۸ درصد موارد دانش آموزان از نظر بروز رفتارهای مخاطره آمیز کلامی بی خطر و ۱/۴ درصد پرخطر بودند. ۶۴ درصد دارای رفتاری بی خطر غیرکلامی بوده اند و ۶/۹ درصد نیز بالای حد متوسط بوده اند. از نظر معلمان هیچ یک از دانش آموزان از نظر رفتارهای مخاطره آمیز غیرکلامی پرخطر نبوده اند. ۲۴ درصد دارای محیط خانواده آشفته می باشند. معلمان، دانش آموز خطاکار را در ۲۹/۶ درصد موارد با اخراج دانش آموز از کلاس درس و ۲۸/۱ درصد با احضار والدین دانش آموز به مدرسه، تنبیه کرده بودند.

بحث: بر اساس نتایج حاصل از مطالعه حاضر معلمان بر این باور بودند که هیچکدام درکل دارای رفتار پرخطر نمی باشند ولی ۷/۶ درصد دارای رفتارهای مخاطره آمیز بالای حد متوسط بوده اند که خود می تواند زنگ خطری باشد که ورود این نوجوانان را به زمره همسالان بزهکار خود هشدار دهد.

نتیجه گیری: با وجود این که رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان پسر دبیرستان‌های اصفهان کم می باشد، اما با در نظر گرفتن وجود رفتارهای مخاطره آمیز بالای حد متوسط و عدم استفاده کافی از روش‌های مناسب مشاوره ای، لازم است برای پیشگیری از ایجاد رفتارهای پرخطر اقدامات لازم مشاوره ای و آموزشی انجام شود.

واژه های کلیدی: رفتارهای مخاطره آمیز، نوجوان، دانش آموزان پسر، مقطع اول دبیرستان، اصفهان

^۱ - کارشناس بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ۰۹۱۳۲۷۵۸۶۸۸۹.

^۲ - دانشجوی دکترای آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، نویسنده مسئول shakoor@nm.mui.ac.ir ۰۹۱۳۸۱۷۶۹۱۴

^۳ - دانشجوی دکترای پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

^۴ - دانشجوی دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

مقدمه

از قدیم دوره نوجوانی هم از نظر والدین و هم از نظر نوجوانان، دورانی دشوارتر از سال های کودکی قلمداد شده است. ۳۰۰ سال پیش از تولد مسیح، ارسطو چنین اظهار داشت که «نوجوانان پر شور و آتشی مزاجند و آماده اند خود را به دست غرایز بسپارند» [۱]. نوجوانان قشر عظیمی از جمعیت کشورها به ویژه کشور ما را تشکیل می دهند که در پویایی و تداوم حیات اجتماعی یک ملت و رشد و پیشرفت همه جانبه آن نقش به سزایی ایفا می کنند. از این رو شناخت و بررسی مشکلات و مسائل آنها سر لوحه کار پژوهشگران در دنیا و به ویژه کشور ما که اکثر جمعیت آن را نوجوانان و جوانان تشکیل می دهد قرار گرفته است [۲]. حال از بین گروه نوجوانان، دانش آموزان از اهمیت ویژه ای برخوردارند. زیرا آنان نیروی انسانی آینده و آینده سازان هر کشوری هستند و تخصص و مهارت آنها سرنوشت و آینده جامعه را رقم می زند [۳] و از جمله آفات سلامتی این قشر از جامعه رفتارهای پرخطر می باشد.

منظور از رفتارهای پرخطر، رفتارهای منفی گرا مانند خشونت، نزاع، مصرف سیگار، تهدید کلامی و غیر کلامی، بی توجهی به درس، تحقیر دیگران، رفتارهای پرخطر جنسی، سوء مصرف مواد، مصرف الکل، اقدام به خودکشی، پرخاشگری و مواردی از این قبیل است. از آنجایی که میزان خطر پذیری نوجوانان و جوانان درصد بسیار بالاتری را نسبت به دیگران به خود اختصاص داده گرایش بیشتری به رفتارهای پرخطر در آنها دیده می شود و این رفتارها سلامت و بهزیستی نوجوانان و جوانان یا افراد جامعه را در معرض خطر قرار می دهد [۴].

اسمیت و شارپ (۱۹۹۵) و آرورا و تامپسون (۱۹۷۷) خشونت در مدرسه، به خصوص پدیده آزارگری را که شکل جدیدی از خشونت است به عنوان یکی از مسائل آموزش و پرورش در انگلستان معرفی می کنند [۵]. مطالعه ای در ایالات متحده نیز نشان داد که یک دانش آموز با ابراز رفتارهای پرخطر و یا مشکلات رفتاری مزمن، چالش هایی با کارکنان مدرسه دارد و علایمی از این چالش ها وقتی نمایان می شود، که دانش آموز

تهدید یا رفتار پرخطری را نمایان می سازد [۶]. همچنین بین مصرف الکل و رفتارهای مجرمانه با تجارب کودکی در رابطه با بد رفتاری های عاطفی و فیزیکی، غفلت ها، فرایند کنترل همسالان و انگیزه محبوبیت فردی رابطه مستقیمی دیده شده است [۷]. بر اساس پژوهش های انجام شده، عواملی نظیر عزت نفس، مهارت های بین فردی، برقراری ارتباط مطلوب، تعیین هدف، تصمیم گیری، حل مسأله و تعیین و شناسایی ارزش های فردی در پیشگیری و یا کاهش انواع ناهنجاری های رفتاری و اختلالات روانی نوجوانان نقش مؤثری دارند [۸].

در ایالات متحده مطالعه ای با عنوان^۱ YRBS هر ساله انجام می شود که این مطالعه رفتار های پرخطر در نوجوانان را به ۶ گروه صدمات و آسیب های غیر عمدی (مانند تصادفات رانندگی)، خشونت، مصرف سیگار، مصرف الکل و داروهای غیر مجاز، ارتباطات جنسی و انتقال بیماری های مقاربتی (بیشتر منظور همان ویروس HIV است) و رفتارها و رژیم های غذایی ناسالم و افزایش وزن تقسیم کرده است [۹]. نتایج این مطالعات باعث شده که رفتار هایی نظیر تلاش برای خودکشی، خودکشی و تمایل به خودکشی در سال ۲۰۰۴ کاهش پیدا کند. مصرف الکل از ۴۰ درصد در سال ۲۰۰۰ به ۳۱ درصد در سال ۲۰۰۴ در بین دانش آموزان کلاس سوم راهنمایی تقلیل یافته است، که این خود بیانگر کارآمدی و ثمر بخش بودن مطالعه و بررسی رفتار های پرخطر در دانش آموزان است [۸].

در این راستا پس از انجام مطالعه آزمایشی رفتار های پرخطر در آمریکا، کارکنان مدرسه اعتقاد داشتند که اطلاعات فراهم شده آگاهیشان را در مورد تاریخچه رفتاری دانش آموزان افزایش داده است که این منجر به برخورد مناسب آنها با دانش آموز شده است [۶]. اما در کشور ما مطالعات انجام گرفته روی چند رفتار خاص متمرکز شده و آمار دقیقی از میزان و نوع رفتار های پرخطر دانش آموزان در دسترس نیست و عدم وجود آمار مناسب و دقیق در این زمینه شکاف در برنامه ریزی های بهداشت مدارس ایجاد کرده است و این شکاف تا آن حد

^۱ Youth Risk Behavior Survey

در دانش آموزان و تعیین ارتباط آنها با بعضی از ویژگی های دانش آموزان و همچنین توزیع فراوانی رفتارهای پرخطر دانش آموزان پرداخته است.

مواد و روش ها

مطالعه با توجه به اهداف آن یک مطالعه توصیفی-مقطعی بود که هدف آن توصیف رفتارهای مخاطره آمیز در دانش آموزان پسر در دبیرستان های منتخب شهر اصفهان بود. از آنجایی که تنها نوجوانان سال اول دبیرستان شناسنامه سلامت دارند و این شناسنامه جهت بررسی بهتر وضعیت سلامت و رفتارهای پرخطر مفید می باشد، نمونه ها از بین نوجوانان سال اول دبیرستان انتخاب شدند. برای محاسبه حجم نمونه با توجه به مطالعه بخشانی و همکاران p طرح برابر با ۰/۳ در نظر گرفته شد که با در نظر گرفتن خطایی برابر با ۰/۰۸ حجم نمونه ای معادل ۱۲۶ نفر محاسبه شد و محقق با در نظر گرفتن مشکلات احتمالی در تکمیل پرسشنامه بالغ بر ۲۰۰ پرسشنامه توزیع کرد که در انتها ۱۴۳ پرسشنامه از نظر آماری قابلیت تحلیل را داشتند. نمونه گیری چند مرحله ای بود. ابتدا از نواحی پنج گانه آموزش و پرورش اصفهان بر اساس جمعیت دانش آموزان پسر مقطع اول دبیرستان و تعداد مدارس هر ناحیه، ۲۲ مدرسه به صورت نمونه گیری خوشه ای تصادفی انتخاب شدند و سپس از معلمان خواسته شد که از لیست حضور و غیاب کلاسی به طور تصادفی ساده دانش آموزان را گزینش کنند. از بین مدارس انتخابی سه مدرسه حذف شدند (دو مورد آن به دلیل آنکه در سال تحصیلی جاری فاقد دانش آموز مقطع اول دبیرستان بود و دیگری به دلیل عدم همکاری مدیر).

در این مطالعه با توجه به ماهیت پژوهش برای گردآوری داده های مورد نیاز از پرسشنامه استاندارد YRBS استفاده شد، که ایده و چارچوب اصلی آن از یک تحقیق در ایالت اکلند آمریکا با عنوان "یک راهنما برای ارزیابی رفتارهای پرخطر و تهدیدات در مدرسه"^۱ گرفته شده بود [۶]. پس از برگرداندن پرسشنامه به فارسی، برای تایید ترجمه، مستند سازی و بومی

محسوس و مهم است که این موضوع را جزء اولویت های پژوهشی این عرصه قرار داده است.

در تحقیقاتی که در زمینه رفتار کودکان انجام می گیرد، وجود ارزیابان چند گانه ای که کودک را در موقعیت های متفاوت مشاهده کنند، ضروری است و تصویری جامع تر از عملکرد کودکان به دست می دهند [۱۰]. والدین و معلمان به لحاظ آن که بیشتر با کودکان ارتباط دارند، از جمله ارزیابانی می باشند که می توانند اطلاعات لازم را راجع به رفتار کودکان از محیط های خانه و مدرسه ارایه کنند. دانش مسئولین مدرسه از نحوه ارزیابی موقعیت ونحوه مداخله در این شرایط اغلب به تجربه های قبلی و سیاست های از پیش تعیین شده بر می گردد که اکثر این موارد به تعلیق دانش آموز از تحصیل و یا اخراج او ختم می شود. محققین به کمک تحقیقاتی دریافته اند که با تکیه بر مبنای تنبیه انضباطی، بهبودی در رفتار دانش آموز و آموزش کارکنان حاصل نشده و دانش آموز با تعلیق یا اخراج از مدرسه اصلاح نمی شود [۶].

تحقیقات نشان می دهد در ارزشیابی رفتار دانش آموزان توسط معلم، والدین و خود او، معلمان رفتار دانش آموزان را مطلوب تر از خود دانش آموزان و دانش آموزان رفتار خود را مطلوب تر از والدین خود ارزشیابی می نمایند [۱۰]. و از طرفی با توجه به حضور دوباره معلمان مشاور از سال ۱۳۶۴ و فعال شدن آنها در سال های اخیر در ایران و وظایف تعریف شده برای آنها در آیین نامه شرح وظایف مشاوره دبیرستان های نظام جدید آموزش متوسطه، به نظر می رسد معلمان مشاور از بهترین منابع اطلاعاتی راجع به دانش آموزان می باشند که از وظایف آنها شناسایی دانش آموزان دارای مشکل جهت رفع یا تقلیل آن مشکلات و گردآوری اطلاعات در مورد دانش آموزان مشکل دار از طریق اولیا و مربیان می باشد. بنابراین پرسشنامه توسط معلمان مدرسه در مورد دانش آموزان مقطع اول دبیرستان کامل شد و بیشتر پرسشنامه ها را مشاورین مدرسه که تعامل نزدیک تری با دانش آموزان و همچنین آگاهی بالایی از محیط خانواده او داشتند کامل کردند.

بر اساس تفاسیر گفته شده، در این مطالعه با کمک ارزیابی معلمان، پژوهشگر به بررسی رفتارهای پرخطر و تهدید آمیز

¹ Guidelines for Assessing Threatening and Dangerous Behaviors in Schools

۹۲ درصد، ۸۴ درصد و ۷۳ درصد و قابل قبول بود ولی بخش چهارم ۵۶ درصد بود. بنابراین مجدداً سوالات بخش چهارم توسط اساتید مورد بررسی قرار گرفت که پس از بررسی چهار سوال که در قسمت چهارم پرسشنامه موارد مشترکی را سؤال می کردند حذف و سوالات به صورت روشن تر بیان گردید.

پس از نمونه گیری، نظرات معلمین در مورد نمونه های همه دبیرستان های منتخب به کمک پرسشنامه ها جمع آوری و تجزیه و تحلیل توصیفی داده های به دست آمده با کمک نرم افزار 5. Spss11 انجام شد.

نتایج

از یافته های حاصل از ۱۴۳ پرسشنامه ای که کامل شده بود، معلمین به عنوان پاسخ دهندگان به پرسشنامه معتقد بودند که ۸۳ نفر (۵۷/۶ درصد) از دانش آموزان دارای رفتار بی خطر و ۴۹ نفر (۳۴ درصد) از دیگر دانش آموزانشان دارای رفتارهای زیر حد متوسط می باشند و در کل هیچ کدام دارای رفتار پرخطر نمی باشند. و در ۶۸/۸ درصد موارد (۹۹ نفر) دانش آموز تحت تعلیم آنها از نظر بروز رفتار های مخاطره آمیز کلامی بی خطر هستند و در ۱۳/۹ درصد موارد (۲۰ نفر) زیر حد متوسط، ۹/۷ درصد (۱۴ نفر) بالای حد متوسط و ۱/۴ درصد (۲ نفر) پر خطر می باشند (جدول شماره ۱).

پس از ارزیابی و نمره دهی به هر سؤال از بخش سوم پرسشنامه در مورد رفتارهای غیر کلامی مخاطره آمیز، ۶۴/۶ درصد (۹۳ نفر) از دانش آموزان از نظر معلمین خویش دارای رفتارهای بی خطر غیر کلامی بوده اند و همچنین ۲۲/۲ درصد (۳۲ نفر) از دانش آموزان زیر حد متوسط و ۶/۹ درصد (۱۰ نفر) نیز بالای حد متوسط بوده اند. از نظر معلمین هیچ یک از دانش آموزان مورد مطالعه از نظر رفتار های مخاطره آمیز غیر کلامی پر خطر نبوده اند (جدول شماره ۲).

معلمین پاسخ دهنده به سوالات بخش تعیین فراوانی نسبی محیط خانوادگی دانش آموز از نظر آشفته گی بر این اعتقاد بودند که ۲۴/۳ درصد (۳۵ نفر) از دانش آموزان شرکت کننده در مطالعه دارای محیط خانواده آشفته می باشند. در ۶۸/۱ درصد (۹۸ نفر) موارد دانش آموزان از محیط خانوادگی فاقد آشفته گی برخوردارند.

کردن از ۱۰ نفر از اساتید دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اساتید گروه روانشناسی دانشگاه اصفهان و گروه روانشناسی علامه طباطبایی تهران که تحقیقاتی در علوم رفتاری داشته و صاحب نظر هستند استفاده شد. پرسشنامه شامل ۵ بخش بود:

بخش اول اطلاعات بیوگرافی از دانش آموز را بررسی می کرد. که سوالات با مراجعه به پرسشنامه سلامت دانش آموزان مقطع اول دبیرستان کامل شد. بخش دوم شامل ۴۰ سوال در مورد تاریخچه رفتاری دانش آموزان بود. سوالات ۴ گزینه ای بود، و به بررسی رفتارهای پرخطر می پرداخت. سوالات در زمینه های بحث با معلمین، دیر به کلاس آمدن، توجه کم به درس، رفتار های حرکتی اضافی، فقدان انگیزه و اعتماد به نفس، بی اعتنایی و نافرمانی، آزار همکلاسی ها، انزوای اجتماعی، زورگویی، تغییرات رفتاری، تغییر در کیفیت کار کلاسی، تنبیه، گوشه گیری، دست انداختن، خشونت، بد اخلاقی و امثال آن بود. در بخش بعدی پرسشنامه در مورد میزان رفتار های مخاطره آمیز کلامی و غیر کلامی دانش آموزان از معلمین سؤال شد. منظور از رفتار های مخاطره آمیز کلامی، تهدیداتی کلامی بود و منظور از رفتار های مخاطره آمیز غیر کلامی، حرکاتی مانند مشت کردن دست، رفتارهای خشن بدنی، نوشتن نامه تهدید آمیز بود.

در پرسشنامه بخشی تحت عنوان محیط خانواده با ۹ سؤال طراحی شده بود. در این بخش به جز مواردی مثل طلاق، ازدواج مجدد والدین دانش آموز که در شناسنامه سلامت آنها قید شده بود، از معلمین مشاور خواسته شد که با توجه به اطلاعات خود در مورد محیط خانواده دانش آموز به سوالات مطرح شده پاسخ دهند. در صورتی که حتی یکی از سوالات با گزینه بله پاسخ داده می شد محیط زندگی دانش آموز آشفته به حساب می آمد. در بخش پایانی پرسشنامه ۷ سوال طراحی شده بود که به ارزیابی اقدامات اولیاء مدرسه بعد از بروز رفتار مخاطره آمیز از سوی دانش آموز می پرداخت.

قبل از انجام پژوهش پیشی با ۳۰ نمونه انجام شد و پایایی سوالات به کمک آزمون ضریب آلفا کرونباخ بررسی گردید. پایایی بخش اول تا سوم با ضریب آلفا کرونباخ حدود

از پاسخ سؤالات بخش پایانی پرسشنامه که به ارزیابی اقدامات اولیاء مدرسه بعد از بروز رفتار مخاطره آمیز از سوی دانش آموز می پرداخت نتایج جدول شماره ۳ استخراج شد. بر اساس نتایج این قسمت از پرسشنامه معلمین از روش اخراج دانش آموز از سر کلاس درس و احضار والدین دانش آموز نسبت به روشهای دیگر کنترل رفتارهای پرخطر بیشتر استفاده کرده اند و در نهایت در رابطه با هدف اصلی مطالعه که توزیع فراوانی رفتارهای مخاطره آمیز بود، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که معلمین به عنوان پاسخ دهندگان به پرسشنامه معتقد بودند که ۸۳ نفر (۵۷/۶ درصد) از دانش آموزان آنان

دارای رفتار بی خطر هستند و ۴۹ نفر (۳۴ درصد) از دیگر دانش آموزان شان دارای رفتارهای زیر حد متوسط می باشند. در این مطالعه معلمین بر این باور بودند که ۱۱ نفر (۷/۶ درصد) از دانش آموزان تحت تعلیم آنان دارای رفتارهای مخاطره آمیز بالای حد متوسط هستند.

جدول ۱_ درصد توزیع فراوانی پاسخ به سؤالات بخش رفتارهای کلامی

سؤال	گزینه	همیشه	اکثر اوقات	به ندرت	هیچ گاه
دانش آموز به صورت واضح در کلاس اقدام به تهدید می کند	٪۲/۲	٪۸/۸	٪۲۰/۴	٪۶۷/۹	
دانش آموز به صورت غیر صریح و سر بسته تهدید می کند	٪۱/۵	٪۱۳/۱	٪۱۷/۵	٪۶۶/۴	
دانش آموز به صورت خشمگینانه در کلاس تهدید می کند	٪۲/۲	٪۷/۳	٪۱۵/۳	٪۷۴/۵	

نتایج جدول نشان می دهد که رفتارهای غیر کلامی مخاطره آمیز ۱۱ درصد دانش آموزان (۱۶ نفر) بالای حد متوسط و پرخطر بوده است.

جدول ۲_ درصد توزیع فراوانی پاسخ به سؤالات بخش رفتارهای غیر کلامی

سؤالات	گزینه	همیشه	اکثر اوقات	به ندرت	هیچ گاه
دانش آموز از طریق تکان دادن سر و دست (مانند مشت گره کردن، استفاده از سلاح همراه) به صورت نمایشی اقدام به تهدید می کند	٪۲/۹	٪۵/۸	٪۱۵/۳	٪۷۲/۳	
دانش آموز به صورت نمایشی دیگران را تهدید می کند	٪۱/۵	٪۶/۶	٪۲۴/۱	٪۶۵/۷	
دانش آموز به دیگران آسیب می زند	٪۲/۲	٪۷/۳	٪۱۸/۲	٪۷۰/۸	
دانش آموز با دیگران برخورد فیزیکی دارد	٪۲/۹	٪۱۰/۲	٪۲۸/۵	٪۵۶/۹	
دانش آموز از طریق نوشتاری دیگران را تهدید می کند	٪۱/۵	٪۵/۸	٪۱۶/۱	٪۷۵/۲	

نتایج جدول نشان می دهد که رفتارهای غیر کلامی مخاطره آمیز ۶/۹ درصد دانش آموزان (۱۰ نفر) بالای حد متوسط بوده است.

جدول شماره ۳_ درصد توزیع فراوانی پاسخ به سؤالات بخش اقدامات اولیاء مدرسه بعد از بروز رفتار مخاطره آمیز از سوی دانش آموز

بله	خیر	مشخص نیست	بدون پاسخ
۲۹/۶٪	۵۹/۳٪	۱۱/۱٪	
۱۶/۳٪	۷۲/۶٪	۹/۶٪	۲/۲٪
۸/۹٪	۷۵/۶٪	۱۳/۳٪	۱/۵٪
۲۸/۱٪	۷۵/۸٪	۱۳/۳٪	۱/۵٪
۱۱/۱٪	۷۴/۱٪	۱۳/۳٪	۱/۵٪
۷/۴٪	۷۸/۵٪	۱۲/۶٪	۱/۵٪
۱۷/۸٪	۶۲/۲٪	۱۷/۸٪	۲/۲٪

بحث

بین ابتلا به رفتار مخاطره آمیز و اُفت تحصیلی رابطه ای مستقیم وجود دارد. دانش آموز با رفتار مخاطره آمیز با فاصله گرفتن از محیط مدرسه و تحصیل در آستانه ورود به اجتماعی قرار می گیرد که در آن می تواند مستعد ابتلا به ناهنجاری های حاد اجتماعی شود. گاهی این رفتارها می تواند از او یک فرد بزهکار بسازد که سلامت و امنیت جامعه را به خطر می انداخته و وی به عنوان یک عنصر نا مطلوب در جامعه به حساب می آید و از طرفی دیده شده که در نوجوانان خصوصا پسرها فشارگروه همسالان با مصرف الکل و رفتارهای ناخوشایند و رفتارهای مجرمانه رابطه زیادی وجود دارد [۱۱ و ۱۲] و این بدین معناست که عدم کنترل رفتارهای پر خطر خود می تواند منجر به شیوع بیشتر آن از طریق همسالان شود.

در این پژوهش از معلمان " به عنوان افرادی که نزدیک و تأثیرگذار بر دانش آموزان هستند و می توانند تا حد زیادی تأثیرات مخرب خانواده آشفته را تعدیل کنند" در مورد محیط خانواده دانش آموزان سؤال شده است، تشخیص یک خانواده آشفته چندان دشوار نیست زیرا عوامل به وجود آورنده آن مانند طلاق تا اندازه بالایی آشکار و مشخص است و مقصود این است که یک معلم مشاور تا چه اندازه از محیط خانواده دانش آموز آگاه است، زیرا زندگی دانش آموز در یک خانواده

آشفته می تواند رفتارها و وظایف مختلف وی را نظیر انجام تکالیف و حضور به موقع در مدرسه و... را تحت تأثیر قرار دهد. آگاهی معلم از محیط خانواده دانش آموز به او کمک می کند که در مقابل ابراز چنین رفتارهایی از دانش آموز عکس العمل های مناسب تری نشان دهد [۱۳]. در مطالعه حاضر در عین حال که تمام معلمان معتقد بودند که دانش آموزان آنان هیچ کدام در کل دارای رفتار پر خطر نمی باشند. اما براساس نظر معلمان ۷/۶ درصد آزمودنی ها دارای رفتارهای مخاطره آمیز بالای حد متوسط بوده اند که این خود می تواند زنگ خطری باشد که ورود این نوجوانان را به زمره همسالان بزهکار خود هشدار دهد.

از دیگر جنبه های مورد مطالعه وضعیت خانواده بود چرا که نقش خانواده در حمایت از نوجوانان بسیار مهم است. در نوجوانی فرد جایگاه خویش را در خانواده، دوستان و جامعه تعیین می کند [۱۴] و بدون حمایت خانواده، نوجوانان ممکن است با انواع خطرات محیطی روبه رو شوند. در این مطالعه ۲۴/۳ درصد از خانواده ها محیطی آشفته داشتند که خود می تواند دلیلی برای بروز رفتارهای پر مخاطره در نوجوانان بوده باشد. در زمان بروز رفتارهای پرخطر، به علت عدم آشنایی اولیای مدرسه و پدر و مادرها با علل و خصوصا چگونگی مقابله با این رفتارها راهکار مناسبی برای مواجهه با

تعامل نزدیکی با مشاورین داشته باشند و به توانمند سازی مشاورین در زمینه های سلامت و بهداشت روان بپردازند.

مطالعه حاضر محدودیت هایی داشت که از آن جمله می توان به یکی از محدودیت های طرح حاضر در جمع آوری داده ها، که در آن معلمین به عنوان پاسخ دهندگان به پرسشنامه اکثراً به دلیل مشغله کاری و نداشتن اطلاعات کافی در مورد دانش آموزان خود از پاسخ به پرسشنامه امتناع می کردند اشاره کرد و برای حل این مشکل محقق تعداد بسیار بیشتری از حجم نمونه پرسشنامه توزیع کرد.

نتیجه گیری: با وجود این که رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان پسر دبیرستان های اصفهان کم گزارش شده، اما با در نظر گرفتن وجود رفتارهای مخاطره آمیز بالای حد متوسط، آشفتگی حدود یک چهارم محیط خانواده ها و عدم استفاده کافی از روش های مناسب مشاوره ای، احتمال بالقوه تبدیل این رفتارها به رفتارهای پرخطر وجود دارد و لازم است در این خصوص اقدامات لازم مشاوره ای انجام شود و روش های برخورد با رفتارهای پرخطر به معلمین و اولیای آنها آموزش داده شود.

قدردانی و تشکر: در پایان از اساتید محترم دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه اصفهان، مسئولین محترم آموزش و پرورش، مدیران مدارس و معلمین مشاور مدارس که ما را در جهت انجام این طرح تحقیقاتی یاری رساندند تشکر و قدردانی می نمایم.

منابع

- ۱- هنری م، پاول گ، جروم ه، آلتا ک، کانجر ج ج و. رشد و شخصیت کودک. ترجمه یاسایی م. تهران، نشر مرکز کتاب ماد، چاپ هفدهم، ۱۳۸۰.
- ۲- دژه س ع. بررسی مشکلات دانش آموزان دبیرستانی با سلامت عمومی آنها در شهرستان های کهگیلویه. اصفهان: دانشگاه اصفهان، ۱۳۸۰.
- ۳- تارول. رویارویی بزرگ_ نبرد اقتصادی، ترجمه کیاوند ع، نشر دیدار، ۱۳۷۵.

4. Centers for Disease Control and Prevention, Adolescent and School Health, available

آنها به کار نمی رود که خود می تواند منجر به تشدید مشکل شود [۱۴].

از مسائل دیگری که در نتایج این پژوهش خودنمایی می کرد روش های برخورد اولیای مدرسه با رفتارهای پرخطر و عدم بهره گیری از مشاورین در پیشگیری و آموزش روش های پیشگیری از تکرار رفتارهای پرخطر بود. بر اساس داده های حاصل از نظرات معلمین، اولیای مدارس اقدامات متفاوتی را در مقابل رفتارهای پرخطر در پیش گرفته بودند و در موارد معدودی ارجاع به مشاوره را به عنوان راهی برای برخورد با دانش آموز خطا کار انتخاب کرده و در بیشتر موارد از ارجاع دانش آموز به مشاوره و یا روانپزشک خود داری کرده بودند.

در نهایت با توجه به یافته های پژوهش و وجود رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان، پیشنهاداتی در جهت پیشگیری داده می شود. از جمله راه های پیشگیری از بروز رفتارهای پرخطر، آماده سازی افراد به ویژه نسل جوان جهت مقابله با موقعیت های دشواری باشد. دیده شده بین سبک زندگی نوجوانان و سبک کنترل عصبانیت آنها ارتباط مستقیمی وجود دارد [۱۵] و بسیاری از اختلالات و آسیب ها، در ناتوانی افراد در تحلیل صحیح مسائل شخصی، عدم احساس کنترل و کفایت جهت رویارویی با موقعیت های دشوار و عدم آمادگی برای حل مشکلات به شیوه مناسب، ریشه دارد [۱۶]. لذا آموزش های مهارت های مثبت زندگی می تواند در کاهش رفتارهای پرخطر آنها موثر باشد [۱۷]. همچنین استفاده از همسالان با مشاهده عاقبت رفتار پرخطری که در پیش گرفته اند، در زندگی دیگران به صورت فیلم [۱۸] و درک بچه ها از این که بین خانه و مدرسه ارتباط وجود دارد، در کنترل بروز رفتارهای پرخطر، روشی کارآمد می باشد [۱۹]. بنابراین استفاده از مشاورین جهت به کارگیری انواع روش های پیشگیری موجود، به منظور کاهش رفتارهای پرخطر می تواند مورد توجه بیشتری قرار گیرد. در این راستا یکی از اقدامات ارزنده وزارت آموزش و پرورش، تشکیل شناسنامه سلامت برای دانش آموزان مقطع اول متوسطه می باشد. اما در این شناسنامه خلأ ارزیابی بیماری های روحی و روانی در آن مشاهده می شود که لازم است کامل شود و پیشنهاد می شود که واحد بهداشت مدارس

12. Ellis D. A, Zucker R.A, Fitzgerald H.E. The Role of Family Influences in Development and Risk. *Alcohol health & research world*, 1997; 21(3)
- ۱۳- عبد الخالقی م، دواچی ا، صحنائی ف، محمودی م. بررسی ارتباط بازی های ویدیویی- رایانه ای با پر خاشگری در دانش آموزان پسر مقطع راهنمایی تهران سال ۱۳۸۲. *مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی*، ۱۳۸۴، دوره ۱۵، شماره ۳، ص ۱۴۱-۱۴۵.
14. Refaat, A. Practice and awareness of health risk behavior among Egyptian university students. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 2004; 10, 72-81.
15. MUSANTE, L. and F.A. TREIBER, The Relationship Between Anger-Coping Styles and Lifestyle Behaviors in Teenagers., 2000; 27: p. 63-68.
- ۱۶- سرخوش س ا. مهارت های زندگی و پیشگیری از آسیب های اجتماعی. همدان: انتشارات کرشمه، ۱۳۸۴.
17. Tuttle, J. and N.C. Heider, Positive Adolescent Life Skills Training for High-Risk Teens: Results of a Group Intervention Study. *Journal of Pediatric Health Care*, 2006; 20 (3): p. 184-191.
18. Rich, M., A. Patel, and L.A. Shrier, We teenagers can learn from each other s mistakes high-risk adolescent girls speak out about sex education. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 2004; 34(2): p. 155.
19. Resnick, M.D., et al., Protecting adolescents from harm: Findings from the National Longitudinal Study on Adolescent Health. *JAMA*, 1997; 278: p. 823-832.
- from: [http:// www. cdc.gov /healthyyouth/ adolescenthealth / index.htm](http://www.cdc.gov/healthyyouth/adolescenthealth/index.htm)[cited:2011]
- ۵- بازرگان ز، صادقی ن، غلامعلی لواسانی م. بررسی وضعیت خشونت کلامی در مدارس راهنمایی شهر تهران: مقایسه نظرات دانش آموزان و معلمان. *مجله روانشناسی و علوم تربیتی*، ۱۳۸۲، سال سی و سوم، شماره اول، ص ۱-۲۸.
6. Pretz laff Diegel. R. Paris. F.& shell. J. Guidelines for Assessing Threatening and Dangerous Behaviors in Schools. 2004; [available from: WWW.Oakland.k12.Mi.us.]
7. Kirkendoll, S., U-M Study: Pep Talk to Teens in the ER Reduces Violence, Alcohol Misuse. *The UMTRI Research Review*, 2010. 41(3): p. 6.
- ۸- حقیقی ج، موسوی م، مهرابی زاده هنرمند م، بشلیده ک. بررسی تأثیر آموزش مهارت های زندگی بر سلامت روانی و عزت نفس دانش آموزان دختر سال اول مقطع متوسطه. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز*، ۱۳۸۵، دوره سوم، سال سیزدهم، شماره اول، ص ۶۱-۷۸.
9. Youth Risk Behavior Survey (YRBS). Youth Risk Behavior Survey With 2002-2004 comparative Results Among 8th grade students, 2004; [available from: [http:// Needham. K12.ma.us/reports/04-ms youth](http://Needham.K12.ma.us/reports/04-ms youth)]
- ۱۰- خیر م، البرزی ش. مقایسه ارزشیابی رفتار دانش آموزان توسط والدین، معلم و خود او. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۱۳۸۲، دوره بیستم، شماره اول.
11. Ellis, W.E., D.A. Wolfe, and Understanding the Association Between Maltreatment History and Adolescent Risk Behavior by Examining Popularity Motivations and Peer Group Control. *Journal of Youth and Adolescence*, 2009; 38(9)

Evaluation of the high risk behaviors of isfahan male first year male high school students from their teachers' view point during 2009-10

M Badrian ¹, M Shakour ², M Keshvari ³, H Badrian

1_ *B.s c in Health, Isfahan University of Medical Sciences*

2_ *PhD student in Medical Education, Isfahan University of Medical Sciences,*

3_ *PhD student of Nursing, Isfahan University of Medical Sciences*

4_ *Dentistry, student Isfahan University of Medical Sciences*

Introduction: Teenagers are a hsgpe proportion of the population in our country, and play an important role in the dynamics of social life. Therefore, understanding of their problems need to be considered.

Materials and Methods: this is descriptive study - cross-sectional. The studied population was 143 male first level high school students in Isfahan. The Questionnaire was a modified YRBS to review history of students behavior, the amount of non-verbal high risk behavior, evaluation of family environment and teachers and school staff regarding dealing write their behaviors after incidence of risky behavior.

Results: our results demons treated that 68.8% of students had low risky verbal behavior or safe, and 1.4% of them were high risk. 64% had safe non-verbal behavior and 6.9% had been above the average. Teachers believed none of the students had high-risk non-verbal behavior. 24% had disturbed family environment and 68.1% of the family had no confusion. Teachers had punished students, 29.6% by sacking them from classroom, 16% of cases by additional homework, 8.9% cases by sacking from the institution and 28.1% of students by summoning of their parents to school.

Discussion: Based on the results of this study teachers believed that none of their students had high risk behavior, but 7.6% of students with risky behavior were above average and this can be considered as a warning to our community us about the possibility of entrance at them in criminal group.

Conclusion: It's suggested to design a part for assessment and screening for mental illness and mental health of students in their health certificate by experts the field of mental health.

Key words: high-risk behaviors, student, teenagers, Isfahan